

BAĞIŞIKLIK SİSTEMİ

FARMAKOLOJİSİ

PROF.DR. AYHAN FİLAZİ

ANKARA ÜNİ. VETERİNER FAK.

FARMAKOLOJİ VE TOKSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

■ BAĞIŞIKLIK SİSTEMİNİ ETKİLEYEN (UYARAN VEYA BASKILAYAN) MADDELER ÖZELLİKLE **KANSER VE OTO-BAĞIŞIKLIK** HASTALIKLARININ SAĞALTIMINDA KULLANILAN İLAÇLAR

ORGAN NAKİLLERİNDE REDDİN ÖNLENMESİ

HASTALIKLARA KARŞI VÜCUT DİRENCİNİN ARTIRILMASINDA

■ BU SİSTEMİ ETKİLEYEN MADDELER GENELLİKLE **BAĞIŞIKLIĞI DÜZENLEYİCİLER** DİYE BİLİNİR

■BAĞIŞIKLIK SİSTEMİ;

KEMİK İLİĞİ, TİMUS, BURSA FABRICIUS GİBİ **BİRİNCİL LENFOİD ORGANLAR** İLE DALAK, BADEMCİKLER, LENF DÜĞÜMLERİ GİBİ **İKİNCİL LENFOİD ORGANLARDAN** OLUŞUR

■BAĞIŞIKLIK SİSTEMİNİN BAŞLICA GÖREVİ CANLIYI YABANCI MADDELERE (BAKTERİLER, PARAZİTLER, MANTARLAR, VİRÜSLER, BİTKİSEL VE HAYVANSAL PROTEİNLER, TÜMÖRAL OLUŞUMLAR GİBİ) KARŞI KORUMAKTIR

■

■BAĞIŞIKLIK SİSTEMİNİN VÜCUDU SAVUNMASI, GERİLİM VB DURUMLARDA ZAYIFLAR

■ VÜCUT KENDİSİNE YABANCI MADDELERE
KARŞI ESASTA **BİRİNCİL** (DIŞ-SAVUNMA)
VEYA **İKİNCİL** (İÇ-SAVUNMA) SAVUNMA
SİSTEMLERİ ARACILIĞIYLA KORUR

BİRİNCİL SAVUNMA SİSTEMİ;

EPİTEL YAPI (DERİ, MUKOZ ZARLAR), **MUKUS**
(MUKOZ ZARLAR), **SOLUNUM YOLLARI** (MUKUS,
GEÇİŞ ENGELİ, KIRPIKSI HAREKETLER), **SİNDİRİM**
SİSTEMİ (ASİT, BAKTERİ TOPLULUĞU, SAFRA
TUZLARI), **ÜREME KANALI, İDRAR YOLLARI VE**
MEME BEZİ

İKİNCİL SAVUNMA SİSTEMLERİ

MAKROFAJLAR VE DİĞER FAGOSİTİK HÜCRELER
(NÖTROFİLLER, EOZİNOFİLLER GİBİ PARÇALI-
ÇEKİRDEKLİ HÜCRELER, MAKROFAJLAR,
MONOSİTLER GİBİ TEK-ÇEKİRDEKLİ HÜCRELER)

BAĞIŞIKLIK SİSTEMİNİ UYARAN MADDELER

ÇOK SAYIDA MADDE (MİKROBİYAL KAYNAKLI, SENTETİK, VÜCUTTA DOĞAL OLARAK ŞEKİLLENMİŞ OLANLAR GİBİ) VARDIR

■ VÜCUTTA DOĞAL OLARAK BULUNAN MADDELER

TİMİK HORMONLAR, OPİOİD PEPTİDLER VE SİTOKİNLER GENELLİKLE BAĞIŞIKLIK SİSTEMİNİ UYARIR VE GÜÇLENDİRİRLER

TİMİK HORMONLAR

TİMUSTAN BAĞIŞIKLIK SİSTEMİNİ ETKİLEYEN PROTEİN YAPILI BİRÇOK MADDE SALGILANIR;
BAŞLICALARINI *TİMOSİN FRAKSİYON-V*, *TİMOSİN- α -1*, *TİMOPOEİTİN*, *TİMİK HUMORAL FAKTÖR*
VE *SERUM TİMİK FAKTÖR*

SİTOKİNLER

İNTERFERONLAR

LENFOSİTLER VE DİĞER BAZI
KÜÇÜK PROTEİN/GLİKOPROTEİN

HÜCRELER TARAFINDAN SALGILANAN
YAPILI MADDELER

İNERLÖKİNER

■ MAKROFAJLAR, MONOSİTLER VE LENFOSİTLER TARAFINDAN SALGILANIRLAR.

IL-2, ÖZELLİKLE METASTATİK BÖBREK KANSERİ VE KÖTÜ HUylU MELANOMLARDA OLMAK ÜZERE, BİRÇOK KÖTÜ HUylU TÜMÖRDE KULLANILIR

IL-2'NİN KALP VE AKCİĞERLER

ÜZERİNDE CİDDİ ETKİLERİ VARDIR.

OPIOİD PEPTİDLER

- HİPOFİZDEN SALIVERİLEN **ENDORFİNLER**
- ADRENAL BEZİN ÖZ KISMINDAN SALIVERİLEN **ENKEFALİNLER**
- T- VE B-HÜCRELERİNDE OPIOİD RESEPTÖRLERİ BULUNUR
- HERHANGİ BİR GERİLİM SIRASINDA HİPOFİZ VE ADRENAL BEZDEN, ENDOJEN OPIOİD PEPTİDLER YANINDA, KORTİKOTROPİN VE KORTİKOSTROİDLERİN SALGILANMASI DA ARTAR

SENTETİK MADDELER

- İSOPRİNOSİN, LEVAMİZOL, ADENİN ARABİNOSİD, 8-BROMOGUANOSİN, POLİNÜKLEOTİDLER GİBİ ÇOK SAYIDA MADDE BAĞIŞIKLIK SİSTEMİNİ GÜÇLENDİRİRLER

LEVAMİZOL

ANTELMİNTİK BİR İLAÇ OLAN LEVAMİZOL
KÜÇÜK DOZLARDA, ÖZELLİKLE ARALIKLI
YÖNTEMLE BELLİ BİR SAĞALTIM KÜRÜ
ŞEKLİNDE UYGULANDIĞINDA, BAĞIŞIKLIĞI
GÜÇLENDİRİR.

**ESASTA HÜCRESEL BAĞIŞIKLIĞI
UYARMAKTADIR**

ETKİSİ GENELLİKLE ZAYIFTIR VE BAĞIŞIKLIK
SİSTEMİ BASKI ALTINDA OLANLARDA PEK
BELİRGİN DEĞİLDİR

BAĞIŞIKLIK SİSTEMİNİ GÜÇLENDİRMEK İÇİN
ANTELMİNTİK DOZUNUN (7.5 MG/KG)
GENELLİKLE 1/3-1/4'Ü MİKTARLARDA, 3
GÜN İLAÇ-3 GÜN ARA-3 GÜN İLAÇ
UYGULAMASI ŞEKLİNDE VEYA HAFTADA BİR
KEZ VE 6-7 HAFTA SÜREYLE

İSOPRİNOİN (İNOSİN PRANOBEKS, İNOZİPLEKS)

- TİMUS HORMONLARINA BENZER ŞEKİLDE BAĞIŞIKLIK SİSTEMİNİ UYARIR
- İNSANLARDA AKUT VİRAL BEYİN HASTALIĞININ SAĞALTIMINDA BAŞARI İLE KULLANILMAKTADIR
- AIDS, ÜST SOLUNUM YOLLARI HASTALIKLARI HASTALIKLARININ SAĞALTIMINDA DA YER BULMAKTADIR
- ETKİSİ LEVAMİZOLDEN DAHA GÜÇLÜ

8-BROMOGUANOSİN

■ PÜRİN ANALOĞU NÜKLEOTİD ÖNCÜSÜ
BİR MADDEDİR

ADENİN ARABİDOSİD

■ PÜRİN ANALOĞU NÜKLEOTİD ÖNCÜSÜ
BİR MADDEDİR

■ HÜCRESEL VE HUMORAL BAĞIŞIKLIĞI
UYARIR

POLİNÜKLEOTİDLER

■ LENFOSİTLERİN INF SENTEZLEMESİ VE
SALGILAMASINI TEŞVİK EDERLER

■ LENFOSİTLERİ ANTİKOR YAPMA
YÖNÜNDE UYARIRLAR

BESİN FAKTÖRLERİ

■ **ASKORBİK ASİT, α -TOKOFEROL, SELENYUM** GİBİ MADDELER LENFOSİT ZARLARININ DAYANIKLILIĞINI ARTIRIRILAR; BAĞIŞIKLIK GÖREVLERİNİN DEVAM ETTİRİLMESİNE YARDIMCI OLURLAR.

MİKROBİYAL KAYNAKLI MADDELER

■ **LENTİNAN**

■ **BAKTERİYEL ENDOTOKSİNLER (LİPOPOLİSAKKARİDLER, LPS)**

■ **MURAMİL DİPEPTİD (MDP)**

■ **UBİKUİNON-8**

E.COLİ VE DİĞER BAKTERİLERİN HÜCRE DUVARINDAN ELDE EDİLEN ENDOTOKSİNİN ETKİN BİR ÜRÜNÜDÜR

BAĞIŞIKLIK SİSTEMİNİ BASKILAYAN MADDELER

- BAĞIŞIKLIK SİSTEMİNİ BASKI ALTINA ALAN İLAÇLARIN KULLANILMASI SIRASINDA VİRAL, BAKTERİYEL VE MANTARLARDAN İLERİ GELEN HASTALIKLARA YAKALANMA TEHLİKESİ ARTAR
- BAĞIŞIKLIK SİSTEMİNİN BASKI ALTINA ALINMASININ GEREKTİĞİ HALLERDE İLK SIRADA GK'LER SEÇİLİR VE YÜKSEK DOZLARDA KULLANILIRLAR

GLUKOKORTİKOİDLER (GK'LER)

YÜKSEK DOZLARDA, **HEM HÜCRESEL, HEM DE SIVISAL**
BAĞIŞIKLIĞI ERKEN DÖNEMDE

LENFOKİNLERİN ÜRETİMİ, SALGILANMASI VEYA GÖREVLERİNİ
BOZARAK **LENFOSİTLER ARASINDAKİ İLETİŞİMİ KESERLER**

İNSANLARDA DOKU VE **ORGAN REDDİNİ ÖNLEMELİK İÇİN**
KORUYUCU BİR TEDBİR OLARAK **PREDNİZON VEYA**
PREDNİZOLON AĞIZDAN 2-4 GÜN SÜREYLE ÖNCE 2-4
MG/KG DOZLARDA VERİLİR; DAHA SONRA 0.5-2 MG/KG
MİKTARLARLA UYGULAMA SÜRDÜRÜLÜR.

SİKLOSPORİN-A (SİKLOSPORİN)

■SİKLOSPORİN-A SON DERECE ÖZEL BİR ETKİYLE T-HÜCRELERİNİN ETKİNLEŞMESİNİ ÖNLER.

■**ERKEN DÖNEMDE HÜCRESEL CEVABI BASKI ALTINA ALIR**

■SİKLOSPORİN, GENELLİKLE PREDNİZOLONLA BİRLEŞTİRİLEREK, BÖBREK, KARACİĞER VE KALP NAKİLLERİNDE RED TEPKİMESİNİ ENGELLEMELİK İÇİN KULLANILIR.

■AĞIZDAN VE Dİ YOLLA VERİLİR.

■**ORGAN NAKLİNDEN 4-24 SAAT ÖNCE AĞIZDAN 15 MG/KG DOZDA VERİLMELİ BAŞLANIR;**

■İSTENMEYEN ETKİLERİ: BÖBREKLER ÜZERİNDE ÖNEMLİ ETKİSİ VARDIR, İLAÇ VERİLEN HASTALARIN %25-75'İNDE BÖBREK HASARI DİKKATİ ÇEKER

TAKROLİMUS

- ETKİSİ BAKIMINDAN (T-HÜCRESİNİN UYARILMASI) SİKLOSPORİNE BENZER
- ÖZELLİKLE KARACİĞER OLMAK ÜZERE, BÖBREK VE KALP NAKİLLERİNDE KULLANILIR
- İSTENMEYEN ETKİLERİ SİKLOSPORİNDEN DAHA ZAYIF OLMAKLA BERABER, CİDDİ BÖBREK HASARI VE DAMAR YANGISINA YOL AÇABİLİR

KANSER SAĞALTIMINDA KULLANILAN İLAÇLAR

AZATİYOPRİN

ORGAN NAKİLLERİNDE REDDİN ENGELLENMESİ İÇİN GENELLİKLE HEM SİKLOSPORİN, HEM DE PREDNİZOLONLA BİRLİKTE KULLANILIR

METOTREKSAT

■ KEMİK İLİĞİ NAKİLLERİNDE GREFE KARŞI TEPKİNİN ÖNLENMESİ İÇİN TEK BAŞINA VEYA SİKLOSPORİNLE BİRLİKTE

■ HÜCRELERDE *DIHİDROFOLAT REDÜKTAZIN* ETKİNLİĞİNİ ENGELLER

SİKLOFOSFAMİD

■ KEMİK İLİĞİ NAKLİ YAPILAN HASTALARDA LENFOİD YAPININ BASKI ALTINA ALINMASI İÇİN KULLANILAN EN ÖNEMLİ İLAÇTIR